

Middelburg

Het Oud Archief van Middelburg is verbrand tijdens de brand in Mei 1940.

De gegevens zijn ontleend aan:

Dr.W.S.Unger

Bronnen tot de Geschiedenis van Middelburg in den Landsheerlijken Tijd

Martinus Nijhoff, 's Gravenhage, 1923

11 Maart 1437

Besluit van Wet en raad van Middelburg omtrent de accijnsplicht van:

Jan die Balmakere

Inv.Nr.110

(Unger, Deel 2, pag.54)

4 Januari 1454

Post in de kwartiermeestersrekeningen omtrent consumpties betaald voor

Petyt Jan, ons genadichs heeren kolddragere
(Philips de Goede)

Inv.Nr.240

(Unger, Deel 2, pag.341)

Voorboden Boek 4 September 1449-6 Mei 1461

27. Item dat niemant in Middelborch, wie hij zij, den bal slaen noch worpen en zal op die strate, winterdages noch zomerdages, op die boete van 20 gr. also dickent als men dat bevinden conde, die heere een dordendeel, die stede een dordendeel ende scepenen een dordendeel.

Inv.Nr.67

(Unger, Deel 1)

22 December 1474

Ordonnantie voor het sint Nicolaas- of kramersgilde
bepaling over de verkoop van colven en ballen

Inv.Nr.281

(Unger, Deel 3, pag.136/137)

9 Januari 1484

Ordonnantie voor de Rederijderskamer

Item, soe en sal nyemant met zijn pallore in stoven noch in bourdeelen gaen noch in taveernen tot eenigen dobbelspelen of droncken drincken, noch gheenderhande spel spelen tenwaere scaetsen, bal slaen of schieten; ende indien men dat bevonde of goet doen mochte, die zouden verbueren zijn pallore.

Inv.Nr.242

(Unger, Deel 1)

1 December 1569

Verbod op het balslaan op de stadsmuren

Inv.Nr.242

(Unger Deel 1, pag 257/258)

Gemeente Archief
Middelburg

hoenre of eyeren omme vord te vercopene, hi sal gheven van elken honderde 6 d. te asijnse, het en ware jof hi se penneghede bi der hand. Die sieders ende die braders en gheven negheenen asijns van den hoenen, het en ware of zi se levende vercochten, uutghenomen Lijskin die ¹⁾ ende Haykins wijf, die een goed mate wijf es met vele costs ende van kindren.

(31). Van elken scape, dat men vercoept up dat marcvelt, sal men gheven 4 ²⁾ d. te asijnse; van eenen lamme (sal men) gheven 2 ³⁾ d. te asijnse; van eenen varkine, dat 20 sc. ghelt of daerbeneden, sal (men) gheven 4 ²⁾ d. te asijnse; ghelt het boven 20 sc., so salt gheven 8 ⁴⁾ d. te asijnse. Van eenen eenwynteren rende of daerbeneden sal men gheven 6 ²⁾ d. te asijnse, een tweewynter rend of daerboven tote drien wynteren toe, sal men gheven 8 ⁴⁾ d. te asijnse; ende die daerboven sijn, sullen gheven 12 ⁵⁾ d. te asijnse. So wat manne buten Middelburgh die cochte levende beesten in Middelburgh up dat marcvelt ende hi se buten Walgheren voerde omme vord te vercopene, hi souden gheven asijns ghelijc den vercoepene.

(32). So wat vremder manne die beesten up die stalle cochte of up die strate, hi soude gheven asijns van elker beesten, als hier vorscreven es, ende van elken parde 4 est. gr. ⁶⁾ te asijnse; ende die asijnsenaers sullen selve dat marcvelt scone houden sonder der pord cost ⁷⁾. So wat beesten, die men brochte up dat marcvelt ende niet vercocht en worden, eer mense thuus voerde, die en souden niet gheven, maer worden si vercocht up die marcet jof daer buten, so souden zi gheven van elker beesten als vorscreven es, eer si thuus camen, ghelijc of zi bin der steden worden vercocht. Ende tgasthuus en sal niet gheven.

No. 109. *Deken en kapittel der Sint-Pieterskerk te Middelburg verklaren voor den raad van Holland zich bereid het geschil met de stad Middelburg over den accijns, dien zij beweerden niet verschuldigd te zijn, in der minne ten overstaan van vier leden van den raad op te lossen.*

1438 (1437 secundum cursum curiae) Maart 11.

Gelijktijdig afschrift.

Vermeld: de Stoppelaar, Inventaris no. 197.

No. 110. *Wet en raad van Middelburg besluiten, daar Jan die balmakere ghehuert heeft des heeren van der Veren huus in den Hasert omme 7 lib. gr. tsjaers, ende aldair caetspel ende ander quade vergaringe houdt ende visiteert, dat alsoe lange als die heere van der Vere siin huus verhuert omme gelt ende niet opgehouden en woirt uuter name ende ter eere van hem, dat dan alle dieghene, die dat huus hueren, niet bevrijt sullen wesen van den assijs, te weten van een vat (in) den maent.*

1) Hs. mist hierna een woord.

2) Hs. had oorspronkelijk: 2.

3) Hs. had oorspronkelijk: 1.

4) Hs. had oorspronkelijk: 4.

5) Hs. had oorspronkelijk, doorgehaald: 8.

6) Hs. had oorspronkelijk, doorgehaald: 16 d.

7) Hs. had hierna oorspronkelijk, doorgehaald: ende men sal hem een half maent ofslaan van der jaermaret, ende daerbi so es die jaermaret van den asijnsenaers vri.

No. 240. *Uittreksels uit de kwartiermeestersrekening.*

1454 Januari 1—1454 December 31.

Oorspr., perkament.

Dit es alsulk ontfaen, als Jan Juustaes' zone, Jan Braem, Louwereys Everdeys' zone, quartiermeesters van der stede van Middelburg, daertoe gecoren ende van der stede wege geset, ontfaen hebben binnen desen jaere, ende began upten eersten dach van January anno LIIII^oXIIII^o ende gedurende totten eersten dage van Januario anno XIIII^oLV^o in den tiden, dat Wolfaert Gillis' zone ende Clays Jans zone van Wissenkerke burgmeesters waeren van der vorscr. stede van Middelburg.

Uitgaven ¹⁾.

Item ²⁾, gegeven 7 armen vroukijns van den gemeenen leven, die bekeert waeren by den Observanten, die hier predichten ³⁾, die hemselfen begaven uuter waerelt, 28 ellen wits lakene, die elle omme 5 gr.; noch 19¹/₂ ellen wits lakens, die elle omme 6 gr.; noch 41¹/₂ ellen groens lakens, die elle omme 9 gr., daer sy cleeren of hadden; facit tsamen 31 sc. 10¹/₂ gr.

Item, IIII daghen in Januario was alhier Petyt Jan, ons genadichs heeren kolfdragere, ende meer anderen mit hem mit brieven van mandementen, dat men die Inghelschen ende hairlieder goeden arresteren ⁴⁾ zoude by den dieneren; hemlieden gesceynnet 4 stop Rinsch wijns, van den stop 7 gr., facit 2 sc. 4 gr.

Item, XXVII daghen in Augusto was alhier die secretarius van Lonnen uut Ingelant; hem gesceynnet van der stede wege ende omme die coopluden wille 2 stoop Rinsch wijns 14 gr.

Item, VI daghen in Augusto waeren die heere van der Veere, den rentmeester, den bailliu, burgmeysters, scepenen ende raet vergadert omme mit malcanderen te spreken van den Ingelschen, omme die te wederstane, opdat se hier an tlant upslaen wilden; te coste 7 gr.

Item, IIII daghen in Octobri ⁵⁾ waeren burgemeesters ende scepenen vergadert omme een plackaet of te doen lesen van die Gelrisse roerende, dat nyement in den lande van Gelre trecken en soude ⁶⁾, dan up sijns selfs geleyde; te coste . 9¹/₂ gr.

No. 241. *Uittreksels uit de kwartiermeestersrekening.*

1455 Januari 1—1455 December 31.

*Concept.**Uitgaven* ⁷⁾.

Item, XXIII daghen in Junyo waren ghesent Jan Juustes' sone, meester

1) Voor posten betreffende den vrede met Ditmarschen, zie *Poelman*, Bronnen I no. 2106.

2) Na 8 December.

3) Ook in 1455 en 1456 waren Observanten te Middelburg werkzaam.

4) Betreft vermoedelijk het arrest van kooplieden ten behoeve van Cornelis Eereboms. Wet en raad vergaderden ook 7 Januari, 13 Maart, 7 en 24 October en 30 November hierover.

5) Hs. heeft, ten onrechte: Septembri.

6) Hs. heeft voor beide laatste woorden: ende sende.

7) Voor posten betreffende Hanze-zaken, zie *Hansisches Urkundenbuch* VIII p. 284 noot I.

No. 280. *Koning Eduard IV van Engeland aan den rentmeester van Zeeland Bewesten Schelde en aan baljuw, burgemeester(s) en schepenen van Middelburg: dankt voor de beveiliging der Engelsche koopvaardij-schepen tegen de Franschen en voor de benivolence et grans plaisers, aan de Engelsche kooplieden verleend, en belooft hun omgekeerd vervulling hunner redelijke wenschen.*

[Tusschen 1474 en 1483] ¹⁾ Augustus 22.

Oorspr., met spoor van zegel, opgedrukt in roode was. Brieven aan de stad 1406—1499 no. 25.

Vermeld: de Stoppelaar, Inventaris no. 449.

Gedrukt: Smit, Bronnen I no. 2020.

No. 281. *Ordonnantie voor het sint Nicolaas- of kramersgilde.*

1474 December 22.

Afschrift in: Privilegeboek van het kramersgilde (Inv. gilden-archieven no. 475) f. 1 vlg.

Dit nairvolghende zijn alzulck puncten ende articulen, als ghemaect ende gheordineert zijn by den bailliu, burchmeesters, schepenen ende raedt der stede van Middelburch tot nutschap, oirboir ende prouffyte van den maerssenambocht van de voorscr. stede in der manieren, hierna verclairt.

1. Eerst, soe wie int voorscr. ambocht commen ende wezen willen, hetzy man ofte wijff, die zal eerst poortere oft poortersse van dezer stede ende in sinter Niclaus' gilde te Westmonster wezen, eer hy int voorscr. ambocht ontfangen zal mogen werden.

2. Item, soe wat poortere of poortersse openbair pennincht of vercoopt eenighe maelgerye, slooten, ringen of eenighe naegelen onder maelyser, maelgen, naelden, schaeren, ghispen, blic oft eenige goeden, dat der maelgerie toebehoort, vercoopt meer dan hy maect, of dieghene, die blaesbalgen of lanteernen maecken of ghispen aen riemen slaen oft slooten aen boucken, die zal int voorscr. ambocht moeten wesen, op die broke van zes sc. gr. VI. gelts, te bekeeren dat een derdendeel den heere, dat ander derdendeel die wet ende dat derde derdendeel den voorscr. ambochte. Des zal hem die deken oft beleeders of die ambochtsknapen dat eerstwerff moeten verbieden, eer hy in die voorscr. broke vervallen zal mogen.

3. Item, soe wat poorter oft poortersse die schotelen, lepelen, spillen ofte gedraeyet werck oft eenich werck, dat de natiën toebehoort, coopen ende weder vercoopen om aen te winnen, die zullen int voorscr. ambocht wezen, up die broke voorscr.

4. Item, zoe wat poorter of poortersse openbair pennicht of vercoopt cruyt, verwerie off lijfcoeke, zal oick int voorscr. ambocht wezen, opte broecke voorscr.

5. Item, zoe wat poortere of poortersse openbair pennincht of vercoopt maerserie, hetzy woesteyn, festeyn, bolteyn, zay, sarc, ranssen, hooftcleederen, breet ofte smal, bonetten, twijn, lindelaecken, cathoengaren, boorraen, bockesijn, laen, beddecleederen, banceleederen, beddetijcken, hantschoen, tasschen, buersen, nachtelingen, messen, spellen, cammen, zekelen, pampier, geprente boucken, quartspelen, colven, ballen oft ghemeyngede pennincwaerde oft eenighe van

1) Voor deze dateering, zie *Smit, Bronnen I p. 1240 n. 1.*

deze goeden oft andere goeden, dat den voorscr. maerssenambochte toebehoort, meer dan hy oft zy zelve binnen hairen huysen maecken, die zal int voorscr. ambocht wezen optie broke voorscr., ende dit sal men houden ende uuytventen by den gewichte oft by der mate oft by getal.

6. Item, zoe wat poortere oft poortersse, die openbair by steenen off by halve steenen off by minder gewichte vercoopt caerssen, speck, zeepe, boeter, caese oft andere wegebaer goeden uutwoege oft zout mit achtendeelen of by half achtendeelen off by minder mate, oft olye, honinck, compost, azijn, mostaert of smout by vijff of by zes stoopen of by minder mate uutmate, of die vercochte bast, aerdewerck, vleyen, wannen, schoppen, bezymen of eenighe andere goeden, dat der vettewariën toebehoort, die zal int voorscr. ambocht wezen, op die broecke voorscr., behoudelic dies, dat alle andere ambochten zullen mogen wegen ende meten dat haeren ambochte toebehoort, indien of zy eenich overscot hadden van goeden, die zy innegecocht hadden om zelve binnen horen huysen te besighen oft om hair ambocht mede te doen, dat zy haer overscot deen den anderen zullen mogen te hant laten zonder yet dairraen te winnen.

7. Item, zoe zullen alle deghene, die int voorscr. ambocht zijn zullen, mogen copen ende vercoopen vygen, rosijnen ende alle froyt, dat van over zee comt, gelijk den andere froyteniers, onverzeit van yemande, ende dit by steenen ende halve steenen of dairbeneden.

8. Item, zoe wat man of wijf, die binnen dezer stede ende tAernemuyden geseten zijn, die en zullen hierin gheen vryheit hebben, zy en zullen eerst int voorscr. ambocht zijn; ende zoe wie jegens eenige van deze voorscr. puncten dade, die zoude verbueren die broke voorscr. alzo dicwils, alst gebuerde. Des sal men hem eens eerst die wete doen mitten deken of beleeders off mit des ambochts knape, eer hy in schaden gewijst wordt. Des zoe zal hy hebben twee vrie marctdagen de weke ende een vrye jaremerct tsjaers zonder yemants wederzeggen.

9. Item, zoe wat man ofte wijf, die int voorscr. ¹⁾ ambocht comen wille, die zal geven van incommene dit voorscr. ambocht zes sc. gr. ende sinte Nicolaus twaelf gr., ende die deken ende beleeders twee stoop Rijnssche wijns ende des ambochts knape drie gr., behoudelic, zoe wye in dit voorscr. ambocht kinderen achterlaet, die int voorscr. ambocht wesen willen, die zullen gheven half gelt van der incompste.

10. Item, zoe wat man oft wijf of kinderen, die int voorscr. ambocht zijn ende sterven, die zullen gheven van der pellen van synter Nyclus voor vigilie ende uuytvaert, die dan gedaen zal worden van der voorscr. ghilde wege, achtien gr. totter ghilde behoef, ende des ambochts knape twee gr. Des zal die voorscr. ambochtsknappe ommegeen ende doen alle, die int voorscr. ambocht zijn, die wete te comen offeren, als gewoonlick is, ende die dair niet en comen offeren over tlijc, die zal verbueren eene gr. alzoeverre, als tsambochts knape die wete gedaen hadde, als dat behoort, ende die zullen bekeert worden tot sinter Nyclus' behouf. Ende zoe wanneer die voorscr. deken eenige luyden van desen ambochte by des ambochts knape ontbiet oft ontbode om oirboir van den voorscr. ambochte ende hy dair niet en quame, die zal oic verbueren jehens sinter Nicolaus twee gr.

1) Hs. herhaalt dit woord.

Ordonnantie van egheen latitanten ofte fugitiven oft ballinghen en moghen blyven, gaende binnen ofte buyten de jurisdictie deser stadt.

Men adverteert ende doet weten eenen yeghelick, als dat mijn heere den bailliu deser stadt Middelburch in Zeelant, seigneur Martijn de Posa, uuyt crachte van der commissie ¹⁾, hem tsijnder officie by syne majesteyt verleendt, begherende de voerscr. stede te doen houden in goede policie, als in een conyncklycke stadt behoort te geschieden, ende verstaen hebbende, dat in deselve stadt latiteren ende hem onderhoudende sijn diverse personen, wesende ballynghen ofte fugitijffven ter cause van homicide ofte andere faicten, by hemluyden hier ofte in andere plaetsen gecommitteert onder tdexel alleene van enighe geleyde ofte oochluyckinge, die sy souden willen pretenderen hemluyden gegeven ofte gedaen te syne by den officiers derselver stede, des voerscr. jegenwoirdighen baillius voorsaten, sonder kennis van zyne majesteyt ter cause van heuren feyten geobtineert te hebben, noch der justicie behoirlicke satisfactie geschiet te syne — soo eyst, dat mijn heere den bailliu belast ende beveelt, dat alle deghene ende een yeghelick, hem houdende binnen deser stadt ende jurisdictie van dier, up geleyde, verdrach ofte oochluyckinge van synen voorsaeten in officie ofte andere, ter cause van homicide ofte andere faicten, hoedanich die sijn, tbescheet daervan over te brenghen in sijn handen van heden ofte binnen veerthien naervolgende daghen, omme regardt daerup genomen te werden, soot behoeren sal, verclarende over, wederoupende ende upgeseyt alle geleyden ofte vryheyte, die binnen den voerscr. tijdt nyet overgebracht sullen wesen, als voerscreven es, ende dat den voerscr. bailliu, den voerscr. tijdt van veerthien daghen geëxpireert sijn(de), jeghens den diffaillanten sal procederen ende doen procederen in de ordonnantie ende dispositie van den rechte. Veradvertteerende ende expresselick interdicerende eenen yeghelick, soo wye enighe compositiën, hangende des voerscr. baillius, seigneur Martijn de Posa tijdt, gemaect hebben — — met wie dattet oick zy — — dat syluyden deselve aen nyemande anders en betalen, dan in handen des voerscr. baillius ofte sijn expres commissie hebbende, up pene dat hemluyden, sulcke betalende, nyet defalcqueren en sal, nemaer sullen gehouden worden deselve andermael te betalen.

Gepubliceert ter peuyen deser stadt Middelburch in Zeelandt, op den XV^{en} Septembris anno LXIX^{tich}.

No. 242. *Voorbod op het balslaan op de stadsmuren.*

1569 December 1.

Register Publicatiën van Middelburg 1562—1603 f. 59vs.

Vermeld: de Stoppelaar, Inventaris no. 2521.

Ordonnantie beroerende het nyeuwewerk van der stadt te breken, met den bal te slaen etc.

Bailliu, burgmeesters ende scepenen deser stadt Middelburch in Zeelandt, verstaen ende vernomen hebbende, dat veel personen hen vervorderen te gaen bollen met bollen ende den bal met colfven te slaene ende anderssins te speelen up de muyren deser stadt, geseyt het nyeuwewerck, deur welcke bollen ende den bal te slaene deselve muyren ende tshailedecken derselver zeere gebroken ende

1) Hs. had eerst, doorgehaald: missive.

geramponneert werdt, ende, dat ergher es, dat zommighe onder pretext van te gaen spelen hen vervorderen uuyt te breken ende te nemen de balcken ende anckers vant voorscr. nyeuwerck, tot grooter schade ende coste deser stede, begheerende daerinne te voersiene ende meerder schade te voorcommen, hebben geordonneert ende ordonneren mits desen ende interdiceren allen eenen yegelyck, van wat qualiteyt dat hy zy, dat niemant hem en vervoordere van nu voortaan opt voorscr. nieuwe werck te gaene noch om te gaen bollen ofte den bal te slaene ofte eenichderande spil te speelen ofte onder eenich dexel dat zoude mogen sijn, dan by consente van de burgemeesters ende scepenen ende tresoriers, op pene van degeene, die opt voorscr. nieuwe werck bevonden sal worden, telcker reyse te verbeuren de somme van thien sc. gr. VI. Interdiceeren betsvoerts, dat niemant hem en vervoordere van buyten der vesten ofte van binnen de stadt te pogen den bal te smiten ofte met ballen, bollen, steenen oft met enigerande saecke dat soude mogen sijn, te smiten ofte worpen over tvoorscr. nieuwe werck ofte poorten van der stadt, op pene van dengenen, die bevonden zullen worden sulcx te doene, te verbeuren de voorscr. boete, te bekeeren de voorscr. boeten in driën, den heere, de stadt ende den denontiateur elcx een derdepart; ende die de voorscr. boeten niet en mogen gelden in gelde, dat dezelve gestraft zullen worden an haer lichaem naer gelegentheydt van der saecke.

Gepubliceert ter pueyen der stadt Middelburch in Zeelant, op den iersten Decembris anno XV^c LXIX^{tich}.

No. 243. *Besluit van wet en raad betreffende een ordonnantie op de registratie van rentebrieven en omtrent de notarissen.*

1569 December 10.

Register ten rade 1566—1584 f. 72.

De pentionares ende secretarissen deser stede zijn by wet ende raedt gecommitteert om te concipiëren zeeker ordonnantie, by dewelcke dat geordonneert zoude werde, dat alle de rentebrieven, garantbrieven ende tandere brieven, die by scepenen gesegelt sullen worden, gehouden sullen zijn geregistreert te moeten werden in zeeker register, hetwelke daertoe gedestineert sal werden ende onderteeckent by eenen van den secretaressen, misgaders te letten ende te concipiëren zeeker ordinantie op de notaerissen binnen dese stede ende op Armuyde.

No. 244. *Publicatie betreffende het zoetelen der soldaten.*

[Tusschen 1569 December 22 en 1570 Januari 12].

Register Publicatiën van Middelburg 1562—1603 f. 61.

Ordonnantie noopende tvictuailleeren van de lantsknechten.

Bailliu, burgemeesters ende scepenen der stadt Middelburch in Seelant adverteren enen yegelyck, hoe dat jegenwoirdelijck binnen de stede van Westcappelle, Domburch, mitsgaders in den dorpe van Zoutelande liggen de nombre van driehondert overlantsche knechten van den regimente des graven van Lodron onder den capiteyn Kestel, tot preservatie ende bewaernys van

Middelburg

Door de tolwacht van de Tol van Iersekeroord werd tol
geheven van:

17 juni 1495 een schipper van Reimerswaal
over 2 kleine zakken vlas en ballen

24 september 1496 een schipper van Schoonhoven
over 1 zak ballen

Dr.W.S.Unger
De Tol van Iersekeroord
Martinus Nijhoff, 'sGravenhage, 1939